

Kamienne Kręgi

Kamienne kręgi w Pławnie - nowe stanowisko archeologiczne pomiędzy Pławniem a Starym Kaleńskim k. Czaplinka

We wrześniu 2016 r. Dział Archeologii Muzeum w Koszalinie przeprowadził badania archeologiczne na stanowisku z kręgami kamiennymi w Pławnie. Był to pierwszy, regularny sezon wykopaliskowy, którego celem było przede wszystkim rozpoznanie stanowiska pod kątem dalszych prac, tj. zagęszczenia obiektów, głębokości ich występowania, warunków glebowych, itp. W ich wyniku przebadano obszar o powierzchni ok. 2 arów (200 m²), na którym odkryto 4 groby ciałopalne.

Stanowisko zostało odkryte pod koniec 2014 r., kiedy do Działu Archeologii Muzeum w Koszalinie dotarła informacja od pracowników Nadleśnictwa Świerczyna o „dużych kamieniach wystających z ziemi”. Przeprowadzona wówczas prospekcja terenowa potwierdziła istnienie kurhanu otoczonego stelami kamiennymi oraz głazów wystających nieznacznie powyżej gruntu, które z dużą dozą prawdopodobieństwa można było uznać za pozostałości kręgów kamiennych. Dopiero jednak rozpoznanie stanowiska przeprowadzone w maju 2015 r., połączone z miejscowym usunięciem warstwy humusu, potwierdziło istnienie w tym miejscu kolejnych kurhanów oraz trzech kręgów

kamiennych.

Jeszcze przed rozpoczęciem regularnych prac wykopaliskowych możliwe było ustalenie chronologii stanowiska – co jest rzeczą niespotykaną. Na podstawie charakterystycznych konstrukcji kamiennych możliwe było powiązanie ich z obecnością na Pomorzu plemienia Gotów, które zajmowało ten teren od końca I w. do początków III w. Ostatnie badania wykopaliskowe tylko potwierdziły wcześniejsze przypuszczenia.

O wyjątkowości stanowiska w Pławnie przesądza obecność na nim trzech kręgów kamiennych. Wszystkie utworzone były z dużych głazów (obecnie przewróconych), ustawionych względem siebie w odległości ok. 2,5 – 3,0 m, połączonych dodatkowo wieńcami z niewielkich otoczków, ciasno przylegających do siebie. Na ich podstawie ustalono średnice poszczególnych kręgów na 22,0 m, 26,5 m oraz 19,0 m. Miejsca, gdzie stele nie zachowały się były doskonale widoczne w postaci „gniazd” złożonych z niewielkich kamieni, które służyły do stabilizacji dużych głazów. Wszystkie kręgi zarejestrowane na stanowisku w Pławnie miały zaznaczony centralny punkt w postaci pojedynczej steli środkowej lub kilku głazów. Szczególnie interesujący był centralnie umieszczony głaz w kręgu nr I, który mierzył aż 2,7 m długości. Pozostałe stele kamienne były zdecydowanie mniejsze; ich długość wahała się od 1,3 m do 1,8 m.

Najlepiej zachowany był krąg nr I, w okolicach którego prowadzono tegoroczne prace. Wykopy założono po zewnętrznej – południowej i wschodniej stronie kręgu. Planowane jest okopanie kręgu ze wszystkich stron, a dopiero później przebadanie jego wnętrza. Na podstawie innych stanowisk o podobnym charakterze wiadomo, że wewnętrzna przestrzeń kręgów była pusta, a obiekty znajdowały się poza nimi. W miejscu, gdzie prowadzono tegoroczne prace natrafiono na 4 groby ciałopalne. Jeden z nich to tzw. grób popielnicowy, gdzie szczątki zmarłego, po spaleniu na stosie umieszczano w urnie/popielnicy i dopiero wówczas zakopywano w ziemi. Pozostałe 3 obiekty to groby jamowe, czyli spalone szczątki umieszczano bezpośrednio w jamie grobowej. Razem z prochami zmarłego wkładano do grobów jego wyposażenie, które nie spłonęło w trakcie palenia na stosie (przedmioty metalowe, kościane, gliniane lub kamienne). Często jest ono zdeformowane na skutek działania ognia. W ostatnim sezonie badawczym, w czterech grobach znaleziono m. in.: 2 zapinki brązowe (stop miedzi i cyny), sprzączkę wykonaną z tego samego metalu, 2 przęśliki (kamienny i gliniany), ozdobną szpilę kościaną oraz naczynie gliniane spełniające funkcję popielnicy. Dotychczas nie natrafiono na grób szkieletowy, gdyż charakterystyczną cechą obrządku pogrzebowego Gotów było stosowanie zarówno ciałopalenia, jak i inhumacji. Groby szkieletowe z reguły zawierają przedmioty zachowane w lepszym stanie, gdyż nie zostały one poddane działaniu ognia. Dlatego mają szansę zachować się np. paciorki wykonane z bursztynu lub szkła, które podczas palenia na stosie spaliłyby się lub stopiły. Najprawdopodobniej przyszłe badania pozwolą na odkrycie również tego typu grobów.

Cmentarzysko w Pławnie bez wątplenia można określić mianem „unikatowe”. Na Pomorzu znanych jest nieco ponad 20 stanowisk z kręgami kamiennymi, z których do naszych czasów zachowało się jedynie 5 innych. Pozostałe stanowiska z kręgami kamiennymi obecnie nie istnieją, gdyż zostały rozebrane jeszcze w XIX w. podczas budowy okolicznych dróg lub na podmurówki. Taki los spotkał np. krąg kamienny w oddalonej o ok. 15 km Świerczynie, który został rozebrany w latach 70-tych XIX w., podczas odbudowy wsi po pożarze. Usytuowanie stanowiska w Pławnie z dala od okolicznych zabudowań, w terenie zalesionym, z pewnością uchroniło je przed podobnym losem. Obecnie kręgi kamienne możemy podziwiać na pięciu stanowiskach, gdzie zostały one zrekonstruowane i udostępnione zwiedzającym, stając się lokalną atrakcją turystyczną. Są to: Babi Dół-Borc i Węsiory w pow. kartuskim, Odry i Leśno w pow. chojnickim oraz położona w okolicy Koszalina Grzybica. Miejmy nadzieję, że po zakończeniu badań wykopaliskowych, stanowisko w Pławnie dołączy do tego wąskiego, ale prestiżowego grona rezerwatów archeologicznych z kręgami kamiennymi.

Należy również podkreślić, że tegoroczny sezon wykopaliskowy nie mógłby odbyć się bez zyczliwości

ze strony miasta i gminy Czaplinek, która udostępniła zakwaterowanie ekspedycji archeologicznej oraz Nadleśnictwu Świerczyna, które zapewniło pomoc logistyczną.

Andrzej Kasprzak

Source URL: <https://kamiennekregi.pl/strona/611-kamienne-kregi>